

”I buren är man helt fri”

MMA är den utskälda sporten som blivit en av Sveriges största publiksuccéer. Vad är MMA och hur kommer det sig att det till synes råa och hänsynslösa våldet fascinerar så många?

Magnus Stenius
Fil. dr i etnologi
Institutionen för kultur- och
medievetenskaper
Umeå universitet

”FUCKA INTE UR NU maxar vi, fyll på med vatten, sen bär vi varandra runt på ryggen ett varv. Ge allt nu och ta ut det allra sista ni har.”

Så kan det låta under ett karakteristiskt träningspass hos Renyi Fight Club, i Umeås budolokaler, en källartrappa ner under jord. Det stinker svett när jag går nerför trapporna vid Västra Esplanaden till träningslokalen. Här tränas ungefär 25 fighters för att elitträna i kampsporten mixed martial arts (MMA), och några rena nybörjare för att ta ett nybörjarpass.

Fullständigt slutkörd sitter jag och vilar i drickspausen tillsammans med ”Ante”, en av mina träningskamrater, som blivit lite av en nyckelinformant under mitt etnografiska fältarbete de senaste åren. Under cirka tre år har jag bedrivit aktiv deltagande observation bland kampsportare genom att bruka min egen kropp som ett producerande verktyg och en resurs för att inifrån lära mig hur MMA fungerar (1).

Forskning med kroppen

Den norske etnologen Geir Øygarden, som skrivit en avhandling om boxare, kallar denna metod för ”fullkontaktsociologi” (2). Etnografen tar alltså avstamp från sin egen kroppsliga erfarenhet i gymmet, för att därefter kunna skapa kunskap kring ett kultursociologiskt idrottsfenomen. På så sätt fångas mer kunskap upp och stannar inte bara vid fältintervjuer. I min avhandling, *Kroppen i smärta och njutning, en etnografi av mixed martial arts* försökte jag hela tiden ha detta som utgångspunkt och ett mål att förankra i fältprocessen.

Genom att närma mig mina tränings-

kollegor fysiskt inkännande har jag skapat min egen fältarbetsmetodologi, en ”autofenomenologisk etnografi” (3). Att utöva den här typen av undersökning innebär att försöka komma bort från redan fastslagna idéer om vad idrottsvåld betyder och manlighet i relation till MMA. I stället utsatte jag min egen kropp för mixed martial arts och fick där igenom direkt kunskap om kampsporten (3,4).

I min avhandling undersökte jag vidare hur våld och maskulinitet formeras inom MMA sporten. För mig som etnolog har fältarbetet varit en fysiskt ansträngande idrottslig upptäcktsresa med syftet att förstå hur utövarna ser på och utövar kroppsligt våld i den här kampsportskulturen. Detta idrottsliga våld, den kroppsliga striden mellan två kämpar, skildrar jag med utgångspunkt i utövarnas egna upplevelser och erfarenheter, som de har förmedlats till mig genom ord och kroppsspråk. De aktiva inom MMA har alltså fått komma till tals och beskriva sin verklighet och sitt sätt att se på sin idrott som sportfenomen inifrån (1).

Hårt regelstyrt våld

MMA är en tävlingsidrott som framkallar intensiva emotioner, både av gillande och ogillande. Inte minst har MMA mött kraftig kritik och massivt motstånd från medicinskt håll. Detta har gjort det svårt att som kulturforskare undersöka MMA på ett fördomsfritt sätt. Önskan att förstå sporten kan på sina håll tolkas som att man tar de våldsamma aspekterna av MMA i försvar. Men, MMA är faktiskt mer än bara enbart våld.

”Att vara MMA-fighter är att respektera

”MMA-sporten fick komma in i finrummet, från att tidigare bara existerat i undangömda hallar och källarskrymslen”

varandras kroppar, faktiskt”, säger Ante under ett träningspass. Varje tisdag kommer han hit till Renyis gym för att, ”träna och dela brottningskunskapen och gemenskapen tillsammans”. I vätskepauserna sitter vi och samtalar om sport, våld, kroppsdisciplin och elitidrott. Ante är professionell fighter som har kontrakt med UFC (Ultimate Fighting Organisation) i USA, där han tjänar cirka 12 000 dollar per match. Dessutom tillkommer 50 000 dollar i bonus för bästa performance, eller matchavslut.

Ante är inne på sitt sjätte år som kampsportare. Han förstår dem som kritiserar MMA för att vara för rå eller för hänsynslös, men tror att det handlar om mestadels okunskap. ”Vi slår ju inte ihjäl varandra alls, det är inte det som är meningen på något sätt.” Snarare är det en idrott som är full av respekt och ödmjukhet för sin motståndare, menar han. ”Sporten går faktiskt ut på ett medgivande, där vi kör med rent spel och öppna kort.” Denna idé kring rent spel framhåller kampen mellan unga män, där

både det idrottsliga temperamentet och den atletiska sportkroppen ska disciplineras genom hård träning.

I sin fysiska utpräglade form är MMA en hårt regelstyrd uppvisning av kroppsliga upplevelser kämpar emellan, som vi sedan får ta del av under match. Man tävlar under kontroll av domare i octagonen, en åttasidig bur. Reglerna är explicita. De innefattar att man får strypa sin motståndare i ”submission choke holds”. Vidare får man vrida varandras armar och ben tills motståndaren ger upp och klappar ut sig.

Det är också tillåtet att använda slag, sparkar och knän samt armbågar. ”Det man absolut inte får göra är att slå varandra i bakhuvudet, knäa en motståndare som ligger ner, slå mot genitalierna, peta i ögonen, dra i håret eller ta tag i kroppsöppningar” förklarar Ante för mig. Man får heller inte bete sig osportsligt eller aggressivt efter att matchen är avslutad. En fighter ska uppvisa respekt och vara en idrottslig förebild.

En stor del av matcherna består

Sveriges Alejandro Ferreira ligger illa till i matchen mot Storbritanniens Martin Hudson under MMA Superior Challenge. Galan hölls i Malmö i maj 2015. Foto: Daniel Nilsson, Bildbyrå

av brottning, så kallad brasiliansk grappling. Ibland liknas MMA vid ett parti schack. ”Det är som att försöka sätta motståndaren i kroppslig schack matt”, säger Tor Troeng som är en av Sveriges mest kända UFC-fighters. ”Man försöker hitta en taktik, en strategi och sina positioner för att identifiera motståndarens svaghet. Visst, det kan se obehagligt ut, men det är egentligen en bild som inte stämmer med verkligheten.” ”Ofta blandar man ihop en bild av en streetfight med MMA, men i dag är det ju elitatleter, som kämpar i burarna mot varandra, och dessa kanske går cirka tio matcher i sitt liv.”

Före varje match undersöks varje fighter av en läkare och vägs för att placeras in i rätt viktklass. Ante talar om invägningssprocessen som en avgörande arbetsuppgift inom sporten. ”Det gör att vi alla tillsammans tar ansvar för vår idrott och ser till att den ligger på en hög professionell nivå i alla avseenden.” Dessutom måste MMA-förbundet i Sverige godkänna var och en av de tävlande innan de går in i buren.

Från dödsgala till idrottsgala

MMA fick sitt genombrott 1993 genom organisationen UFC i delstaten Colorado, USA. Där arrangerades en superturnering av den brasilianska familjen Gracie. Rorion Gracie, huvudtränaren, ville bevisa att hans kampsportstekniker (Brazilian Jiu-jitsu) dominerade över alla andra former av mänskligt kroppsförsvar. Där fanns en sumobrottrare, en kickboxare, en streetfighter och så Roycie Gracie, som var totalt suverän och chockade alla genom att med till synes enkla medel låsa fast och brotta ner sina kombattanter och därefter strypa ut dem. Han hade inte utdelat ett enda slag. Den nya sporten MMA var född.

MMA, som i Sverige länge var en okänd kampsport och från början gick under den japanska termen, ”shoot” (dyka), blev på kort tid ökad efter att kvällstidningarna i mitten på 2000-talet rapporterade om ”dödsgalor” i Solnahallen (5). På senare tid har denna dramatiska syn nyanserats och Expressen och Aftonbladet har numera en egen MMA-avdelning på sportsidorna, där man regelbundet lämnar rapport från matcher och galor

världen över.

Sporten växer lavinartat över hela världen och inte bara i Sverige. I nästan varje stad i Sverige existerar det nu MMA-klubbar, som tillhör Svenska Budo och Kampsportsförbundet och därmed också Riksidrottsförbundet.

Det största genomslaget för MMA-sporten kom för cirka två år sedan i samband med att UFC-fightern Alexander ”The Mauler” (stridsyxan) Gustafsson gick en match i Globen. Arenan blev helt utsold på bara några timmar och under kvällen den 14 april kämpade The Mauler mot brasilianaren Thiago Silva. Det blev succé med svensk vinst och kännedomen om MMA spred sig via sportsidorna. Nu uteblev ramaskrina i medierna.

I förra årets idrottsgala intervjuades Alexander Gustafsson i direktsändning i SVT där man inför alla gäster på storbildskärmar visade upp delar av hans titelmatch mot amerikanen Jon Jones. Det blev tydligt att Alexander Gustafsson, i likhet med andra elitidrottsmän i Sverige, framhölls som en förebild för unga idrottsutövare. MMA-sporten fick komma in i finrummet, från att tidigare bara existerat i undangömda hallar och källarskrymslen.

Känna att man lever

En fråga jag ställt under avhandlingsarbetet är varför många unga män ägnar sig åt denna krävande och hårda sport. Ett svar är att den ger dem något som de inte får någon annanstans. Till skillnad från i samhället utanför buren som med lagar, regler och tabun förbjuder människor att använda våld, erbjuder MMA ett utrymme där utövarna tillåts mäta sina krafter exceptionellt mot varandra under ordnade former.

Våldet inom MMA kan onekligen te sig okontrollerat och kaotiskt, men i själva verket är sporten skyddad av en välstrukturerad säkerhetsapparat. Den utövas i ett slags panoptikonsystem, som gör att minsta avvikelse från reglerna och överenskommelserna bestraffas (1,6). I ett av våra samtal säger Ante att han ”älskar MMA”, den får honom att uppleva att han lever intensivt i

en annars så enformig tillvaro. ”Det är samma sak, festa, jobba, vecka ut vecka in. MMA har fått mig att ge uttryck åt ut mitt inre, jag kan släppa vardagen. I buren är jag ren, ja fri, det är utanför den i samhället man är fastlåst.”

Jag frågar varför han tror att MMA har fått en sådan genomslagskraft i vår tid. ”Vi behöver någonting annat, du vet. Det är tack vare sporter som MMA som många människor får utlopp för sina aggressioner och blir av med sina inre demoner man brottas med.”

Extrem kick

Ante är självklart inte unik om den här uppfattningen att speciellt killar är aggressiva till sin natur och i behov av att ventilerare inre demoner. Det kan ses som ett sätt att legitimera mäns okontrollerade behov av att få ut sina fysiska krafter utanför kroppen (7). Här utgör MMA en kulturell arena där denna form av maskulinitet är tillåten och även hyllas. Det idrottsliga våldet blir accepterat och

samtidigt under strikt kontroll.

Men, det finns också en grundläggande emotionell dimension i kampsporten. Att tävla i en bur tillsammans på lika villkor, med en domare på plats inför en publik och i en idrottshall, skapar en kraftfull upplevelse – som att gå på en rockkonsert och festa (8). Det är en extremt både fysisk och känslomässig kick och uppvisning av konsten att hantera smärta som publiken får ta del av. MMA rör sig därmed mot en mer så kallad sportifieringsprocess, bort från tidigare element som setts som rent osportsliga (1,9).

I motsats till de våldsamma duellerna i buren och den laddade stämningen under matcherna kan man konstatera att MMA-sporten ändå är en relativt säker miljö för sina deltagare. I mitt fältarbete har jag kunnat iaktta hur fighters skapar en kultur där ett visst mått av våld tillämpas under mycket kontrollerade former i en strikt reglerad miljö, där disciplinerade och vältränade utövare visar upp sina kroppsliga förmågor i octagonen (1).

Referenser

1. Stenius, M. Kulturella perspektiv. 2014. 23(2):77-80.
2. Øygarden, G. Den Brukneses estetikk. 2000.
3. Stenius, M. Kroppens inre och yttre visar HUR. I: Nilsson, B. (red.) Mitt i metoden. 2012.
4. Meleney, A. & Young, D. J. Auto-ethnographies. 2015.
5. Expressen. 27 september 2004.
6. Stenius, M. Journal of Combat Sports and Martial Arts Science. 2013. 13(05) 40-57.
7. Sund, AH. Sporten, klubben, kroppen. 2007.
8. Stenius, M. Nordic Theatre Studies. 2011. 23(1) 86-97.
9. Stenius, M. The Body in Pain and Pleasure. 2015.

Kontakt

magnus.stenius@umu.se

Idrottsforskning.se

En ny sajt från Centrum för idrottsforskning
För dig med ett fördjupat idrottsintresse
– bortom tabeller och resultat

